

SULTAN II. ABDÜLHAMİD'İN İSTİBDAT DÖNEMİNDE (1876-1909)

■ Hafiyelik ve jurnalcilik

Sultan II. Abdülhamid tahta çıkar çıkmaz, devlet işlerini sarayda toplama siyaseti gütmüştür. Bu siyaset Osmanlı İmparatorluğu'nda yönetimin günden güne merkezileştirilmesini gerçekleştirmiş ve Yıldız Sarayı'nın kendisi bir "merkezi otorite" haline gelmiştir. Sonuçta Yıldız Sarayı, tüm yazışmaların uğradığı, tüm atamaların denetlendiği, iç ve dış siyasetin belirlendiği, her şeyden haberdar olan ve her şeye müdahale eden, kökleri toplumun en ücra noktalarına kadar nüfuz etmiş bir kartal yuvası görünümüne bürünmüştür.

Yavuz Selim Karakışla >

İhbarcilık, insanogluyla birlikte var olsa gerek. Tarihte en eski "meslek" in menfaat karşılığı vücut sat-

ma, yani fahişelik olduğu iddia edilmektedir. "Meslek" haline gelmesi daha sonra bile olsa, menfaat karşılığı bilgi satma olgusunun tarihinin de bir o kadar eskiye dayan- dığını öne sürmek, sanırım ki mümkündür.

Devletin bir kurum olarak ortaya çıkışı ile önem kazanan casusların mesleki bir örgütlenmeye kavuşması "mutlakiyetçi devlet" (absolutist state) aşamasında gerçekleşmiştir. Her merkezi otorite, var olan düşmanları, rakipleri, hatta muhtemel rakiplerinin durumunu hakkında bilgi edinmek ve bu bilgiler ışığında korunma önlemleri almak durumundadır. Devletin izlemek ve haberdar olmak eğilimi gösterdiği ilk hedeflerden biri -bugün de olduğu gibi- aydınlar olmuştur. Örneğin, 18. yüzyıl Fransa'sında siyasi polis önde gelen Fransız aydınlarının özel hayatlarıyla ilgili ayrıntıların da kaydedildiği detaylı fişler tutuyor ve bu fişlerde örneğin Aydınlanma döneminin ünlü ansiklopedisti Diderot "tehlikeli bir insan" olarak nitelendiriliyordu.¹

Sultan II. Abdülhamid, Osmanlı padişahları arasında en çok tartışma konusu olan ve hakkında en çok kitap yazılan kişidir.² Cesitli vesilelerle dönem dönem alevlenen "Kızal Sultan" ve "Ulu Hakan" tartışmaları günümüzde de sürmekte ve Sultan II. Abdülhamid dönemi ideolojik ("demagojik" olarak da okunabilir) bir platform kazanmış görünmektedir.³ Mümkün olduğu kadar bu tartışmanın dışında kalmak, yazımızın başlıca amaçlarından birisini oluşturmaktadır.

II. Abdülhamid